

ARAŞTIRMA MAKALESİ (Research Article)

Geleneksel Kandilli Yazma Baskıcılığının Keçe Üzerine Uyarlanarak İnovatif Hale Getirilmesi

Innovating Traditional Kandilli Block Printing by Adapting It on Felt

DOI: 10.54976/tjfdm.1774122

Alınış (Received): 29.08.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 09.02.2026

¹Nilşen Sünter Eroğlu
Orcid: 0000-0002-8403-7809

²Banu Yeşim Büyükkakıncı
Orcid: 0000-0001-7597-4406

³Necla Yılmaz
Orcid: 0000-0001-8130-4863

⁴Belgin Arit
Orcid: 0000-0009-4113-7167

¹Marmara Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tasarım Bölümü, Haliç Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü, İstanbul, Türkiye

²Haliç Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü, İstanbul, Türkiye

^{3,4}Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü, İstanbul, Türkiye

Sorumlu Yazar (Corresponding Author):

Nilşen Sünter Eroğlu
nilsensunter@gmail.com

Anahtar Kelimeler:

Keçe, geleneksel tekstiller, sürdürülebilirlik, yazma baskı, Kandilli yazmaları.

Keywords:

Felt, traditional textiles, sustainability, scarf printing, Kandilli scarves

ÖZ

Kandilli yazma baskıcılığı, ondokuzuncu ve yirminci yüzyıllarda yaygın olarak etkin olmuş ancak günümüzde kaybolmakta olan el sanatlarından biridir. Gerçekleştirilen literatür taramasında Kandilli yazmacılığına ait bilimsel çalışmaların kısıtlı olduğu, özellikle keçe üzerindeki kullanımına dair bilimsel araştırmaların yeterli oranda olmadığı görülmüştür. Genellikle geleneksel Kandilli yazmacılığında hammadde olarak pamuklu, nadir olarak ipek elyafı kullanılmıştır. Bu projede Kandilli yazma baskıcılığı bilimsel olarak ele alınarak farklı malzeme içerikleri ile baskı desenleri uygulanarak ticari anlamda kullanım performansına dair ölçütlerin belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, geleneksel yazma desenleri kullanılmış, renk ve baskı performansları karşılaştırılmıştır. İlâveten, Kandilli baskıcılığı için 9 farklı elyaf karışım oranında keçe kumaşlar oluşturulmuş ve baskılar bu keçe yüzeylerine uygulanmıştır. Üretilen keçe yüzeylerinde, yün oranının artması yıkamaya karşı renk haslığı değerlerinde genel olarak bir düşüş göstermiştir. Bu durum yün lifinin kimyasal yapısıyla ve boyayı tutma mekanizması ile ilgilidir. Yün lifi pamuk veya ipek lifleri ile karışım halinde kullanıldığında daha stabil bir renk performansı göstermiştir. Ticari uygulamalar için yün lifi içeren keçe üretiminde yün lifi oranının sınırlandırılmasının ve diğer liflerle karışım olarak kullanılmasının daha doğru olacağı sonucuna varılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda, Kandilli yazmacılığının günümüz tekstil sektöründe daha geniş bir yelpazede kullanılabilmesi için önemli bilgiler elde edilmiş, farklı malzemeler ve teknikler kullanılarak Kandilli yazmacılığının gündeme taşınmasına ve geliştirilmesine katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

ABSTRACT

Kandilli block printing is one of the handicrafts that was widely practiced in the nineteenth and twentieth centuries, but is now disappearing. The literature review conducted revealed that scientific studies on Kandilli block printing are limited, and scientific research on its use on felt is particularly insufficient. In traditional Kandilli block printing, cotton fiber was generally used as the raw material, and silk fiber was rarely used. In this project, it is aimed to determine the criteria for commercial use performance by applying different material contents and printing patterns by scientifically addressing Kandilli writing printing. In this direction, traditional writing patterns were used and color and print performances were compared. In addition, felt fabrics were created in 9 different fiber blend ratios for Kandilli printing and the prints were applied to these felt fabrics. In the felt surfaces produced, there has been a general decrease in color fastness values against washing due to the increase in wool ratio. This is related to the chemical structure of the wool fiber and the mechanism of retaining the dye. Wool fiber showed a more stable color performance when used in a mixture with cotton or silk fibers. It has been concluded that it would be more accurate to limit the ratio of wool fiber in the production of felt containing wool fiber for commercial applications and to use it as a mixture with other fibers. As a result of this study, important information has been obtained in order to use Kandilli writing in a wider range in today's textile industry, and it has been tried to contribute to the development and bring Kandilli writing to the agenda by using different materials and techniques.

*Bu çalışma T.C. HALİÇ ÜNİVERSİTESİ bilimsel araştırma projeleri koordinasyon birimi tarafından desteklenen HBAP604-V-2 kodlu "Geleneksel Kandilli Yazma Baskıcılığının Keçe Üzerine Uyarlanarak İnovatif Hale Getirilmesi" projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Kaynak gösterimi: Sünter Eroğlu, N.; Büyükkakıncı, B. Y.; Yılmaz, N.; Arit, B. (2026). Geleneksel Kandilli yazma baskıcılığının keçe üzerinde uyarlanarak inovatif hale getirilmesi. *Turkish Journal of Fashion Design and Management*. 8(1): 21-32, <https://doi.org/10.54976/tjfdm.1774122>

How to cite: Sünter Eroğlu, N.; Büyükkakıncı, B. Y.; Yılmaz, N.; Arit, B. (2026). Innovating traditional Kandilli block printing by adapting it on felt. *Turkish Journal of Fashion Design and Management*. 8(1): 21-32, <https://doi.org/10.54976/tjfdm.1774122>

Giriş

Yazmacılık, pamuklu kumaşların üzerine çizme, kalıp ile basma yoluyla kumaş yüzeyini süsleme ve desenlendirme olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel yazmalar kalem işi yazmalar, kalıp-kalem yazmalar ve kalıpla yazmalar olmak üzere üç farklı yapım tekniği ile üretilmektedirler. Kalıplar kolay oyulma imkânı olması, sağlam ve suya dayanıklı yapısı nedeniyle genellikle ıhlamur ağacından yapılmaktadır (Öz, 2022). 16. Yüzyıl sonlarında Yenikapı, Kumkapı ve Üsküdar'da fabrikalar kurularak, İstanbul'da yazmacılığın gelişmesi sağlanmıştır (Demirci, 2016). Yazma eserin güzelliği, kullanılan bezin kalitesi ile doğru orantılıdır ve kullanılan bezin hakiki pamuk olması çok önemlidir. Boya emme yeteneği iyi olan kaput bezi, Şile bezi ve patiska da yazma sanatında kullanılan ve iyi sonuç veren pamuklu kumaşlardır. Az da olsa ipekli kumaşlara da yazma yapılmıştır (Öz, 2006; Tezel, 2009). İstanbul yazmacılığında sıklıkla kalem işi tekniği kullanılmaktadır. Bu teknikte, yazma ustasının kullandığı fırça ile desen konturları çizildikten sonra boyanarak renklendirilmektedir. Kandilli yazmacılığında sıklıkla elma motifli yağlıklar ve gelin duvakları kullanıldığı görülmüştür (Tezel, 2009). İstanbul yazmacılık sanatının 16. Yüzyılda zirveye ulaşarak saraya girdiği görülmektedir (Barista, 1998). Öncelikle Boğaziçi'nin kıyı köylerinde ve Kandilli 'de yapılan yazmalar, boyaların haslığı, malzemelerin dayanıklılığı, desenlerinin zarafeti ile yazmacılığın klasik anlamda en güzel örneklerini oluşturmuştur (Kaya, 1998). İmparatorluğun seçkin kültürü ortamında yaşayan Ermeni ustaların bunda payı büyüktür (Martı, 2018).

Keçe; genellikle hayvansal liflerden yapılan, sıkıştırılarak ısı, sıcaklık ve alkali ortam kullanılarak elde edilen ve pulcukların birbirine kenetlenmesi sonucunda oluşan bir yapıdır. Keçe yapısal özellikleri bakımından giyinme, örtünme, barınma gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında kullanılan temel bir dokusuz tekstil yüzeyidir. Isı yalıtımı, su geçirmezlik, dayanıklılık, esneklik, ses yalıtımı gibi özellikleri ile birçok farklı endüstriyel uygulamada kullanılmaktadır (Mendi ve Batur, 2023). Yünün dokuma olmadan sıkıştırılması ile oluşturulan keçe malzemesi, Türkler gibi birçok kültürün de ayrılmaz bir parçası olmuştur (Florent vd, 2015).

Keçe üretimi, tarih boyunca çeşitli yöntemlerle gerçekleştirilmiştir. Modern ve geleneksel tekniklerin bir arada kullanılması, farklı özelliklere sahip keçelerin üretilmesini sağlamaktadır. Keçecilik tarihine bakıldığında yapım tekniği olarak tepme yöntemi kullanılmış olsa da günümüzde yaygın olarak “ıslak keçe” ve “kuru keçe” teknikleri kullanılmaktadır. Islak keçe yöntemi, en eski ve yaygın kullanılan keçe yapım tekniğidir. Islak keçe yapımında sıcak su ve sabun yardımıyla oluşturulan alkali ortamda yün liflerinin birbiri içine geçmesi sağlanarak yüzey oluşturulur (Çeliker, 2011). Kuru keçe tekniği iğneli keçe olarak da bilinmektedir. İğneli keçe tekniği önceden yapılmış tabaka keçe üzerine desenlendirme işlemi yapılarak, desenler üzerine yünler yerleştirilip keçe iğnesi yardımıyla işleme şeklidir (Sevinç, 2016). Bu teknik, özellikle detaylı ve küçük keçe işleri için idealdir. Bu tekniklerin dışında dökme keçe, rulo keçe ve nuno keçe gibi çeşitli

keçe üretim teknikleri de bulunmaktadır (Mendi ve Batur, 2023). Bu çeşitli uygulamalar, keçe tekniklerinin çeşitli endüstrilerdeki çok yönlülüğünü ve önemini göstermektedir. Keçe baskıcılığı, özellikle Anadolu'da ve Orta Asya'da yaygın olan bir el sanatıdır. Bu teknik, keçe üzerine çeşitli motif ve desenlerin basılması ile gerçekleştirilir ve geleneksel sanatın önemli bir parçasıdır. Keçe baskıcılığının yeri ve önemi, kültürel mirasın korunması, el sanatlarının devam ettirilmesi ve bu zanaatın ekonomik katkıları açısından büyüktür. Keçe baskıcılığı kalıplar, silindirler gibi malzemeler yardımıyla yapılmaktadır. Keçe baskıcılığı, mürekkebi düz bir zemine aktarmak için yüzeyinde semboller bulunan bir silindirin keçeli kalemle temas halinde kullanılması prensibine dayanır (Inada ve Takeda,2006). Başka bir yöntemde ise ısı süblimasyon transfer boyalar kullanarak bir deseni kalıp ile keçeye hizalayarak aktarmaktır (Brockmen,1993). En çok kullanılan yöntem kalıplar kullanılarak gerçekleştirilen el baskı yöntemidir. Keçe baskıcılığı, kültürel ve sanatsal değeri yüksek, geniş bir uygulama alanına sahip olan bir zanaattır.

Kandilli baskısı, yüzyıllardır uygulanan geleneksel bir Türk el sanatları tekniğidir. Bu sanat, ahşap bir blok ve doğal boyalar kullanılarak kumaşa desenlerin uygulanmasını içerir. Kandilli baskısının tam kökenleri belirsiz olsa da, Osmanlı döneminde İstanbul'un Kandilli semtinde ortaya çıktığına inanılmaktadır. Tarih boyunca, Kandilli baskısında en çok kullanılan malzeme pamuk lifleri olmuştur, ancak sınırlı uygulamalarla da olsa ipek lifleri de kullanılmıştır.

Kandilli baskısının sanatsal ve kültürel önemi oldukça büyüktür. Geleneksel motifler, çoğunlukla bitkisel ve geometrik desenlerden oluşur ve bu desenler, dönemin estetik anlayışını yansıtır. Doğal boyalar kullanılarak elde edilen canlı ve kalıcı renkler, Kandilli baskısının ayırt edici özelliklerindendir. Bu boyalar genellikle bitkisel kökenli olup, çevre dostu ve insan sağlığına zararsızdır. Baskı işlemi, büyük bir titizlik ve sabır gerektiren el emeğine dayalıdır; her bir desen, ahşap bloklar aracılığıyla kumaşa tek tek aktarılır.

Kandilli yazmacılığına ilişkin literatürde sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Öz (2006; 2022) ve Martı (2018), İstanbul yazmacılığı ve Kandilli yazmalarının tarihsel ve teknik özelliklerini ele alırken, Yapar (2023), Kandilli yazmacılığının günümüzdeki ustalar üzerinden belgelendirilmesine odaklanmıştır. Bununla birlikte, keçe yüzeyler üzerine baskı ve doğal boylarla yapılan deneysel çalışmaların daha çok yüzey tasarımı ve sanatsal üretim ekseninde ele alındığı görülmektedir (Sevinç vd., 2016; Mendi ve Batur, 2023). Ancak Kandilli yazmacılığı desenlerinin farklı elyaf içeriklerine sahip keçe yüzeylerde performans odaklı olarak incelendiği bilimsel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışma kapsamında, ıslak keçe yöntemi kullanılarak 9 farklı içerik oranlarında, keçe yüzeyleri oluşturulmuştur. Oluşturulan yüzeylere geleneksel kandilli yazmacılığında sıklıkla kullanılan desenler ile elle baskı yapılmıştır. Her keçe yüzeyi için 4 temel renk boya kullanılarak desenler uygulanmıştır. Elde edilen desenlerin yıkamaya karşı renk haslığı değerleri ölçülerek, solma ve lekelenme değerleri gri skala üzerinden değerlendirilmiştir.

Araştırma Yöntemi

Çalışma kapsamında, %100 ipek kesik elyaf (Nilgün Dış Ticaret A.Ş), %100 keçe yünü (Bahariye Mensucat San. ve Tic. A.Ş) ve %100 pamuk yünü (Gizli Bahçe Keçe evi) temin edilmiştir. Baskı için sarı, kırmızı, mavi, siyah, beyaz tekstil boyları ve tekstil baskı patı kullanılmıştır. Islak keçe yöntemi için, zeytinyağlı sabun, balonlu naylon, tül, zımpara makinesi, üzeri ambalaj battaniyesi ile kaplanmış baskı masası, ahşap baskı kalıbı, boya teknesi, kalıp temizleme fırçası kullanılmıştır. Desen baskılarının fikse edilebilmesi için ütü ile ısıtma işlemi uygulanmıştır.

Araştırmada uygulanan yöntemler, 9 farklı içerik oranında keçe yüzeyleri oluşturma, geleneksel kandilli yazmacılığında kullanılan desenlerin keçe yüzeylerine baskı uygulanması ve desenlerin performans testlerinin ölçülmesi ve yorumlanması aşamalarından oluşmaktadır. Aşağıda sırasıyla uygulanan yöntemler anlatılmaktadır.

Farklı oranlardaki 9 keçe yüzeyi “Islak keçe yöntemi” kullanılarak oluşturulmuştur. Uygulanan aşamalar aşağıda sıralanmaktadır:

1. Keçe yapılacak masanın üzerine kabarcıklı poşet serilir. Elyaf yün el ile koparıp alınarak boyuna (dikey) serim yapılır. Sonra ikinci kat enine (yatay) üçüncü kat ilk kat ile aynı olacak şekilde serim yapılır.
2. Serim işlemi tamamlanan elyaf yünün üzeri tül ile örtülerek sabunlu sıcak su serpilerek tamamı ıslatılır, iyice ıslatılan yün rulo halinde sarılarak el ile yuvarlanarak sıkıştırılır. Bu işlem serimi yapılan yünün en, boy ve aynı şekilde ters yüz yapılarak 30-40 defa tekrarlanır bu pişirme işlemi ile elyaf yün sıkıştırılıp liflerin birbirine tutunması sağlanarak keçeleştirme işlemi gerçekleştirilir. Baş ve işaret parmağı ile çekildiğinde elyaf yün birbirinden ayrılmıyorsa keçeleşme işlemi bitmiştir.
3. Yuvarlanan rulo açılarak keçe haline gelen elyaf yün yıkanarak kurutulur (Öner, 2001).

Keçe yüzeyleri oluşturma aşamasında uniform ve düzenli elyaf dağılımı olan bir yapı oluşturulmasına dikkat edilmiştir. Belirlenen içerik oranları keçe yüzeylerinin işlenebilirlik özellikleri dikkate alınarak yapılan denemeler sonucu uygulanmıştır. Oluşturulan tüm keçe yüzeyleri aynı ebatla (40x40 cm) üretilmiştir. Keçe yüzeylerine ait içerik bilgisi ve numune kodları Tablo 1.’de verilmektedir.

Tablo 1. Keçe üretimi için kullanılacak malzeme miktarı
Table 1. Amount of material to be used for felt production

Keçe Yüzey Kodu	Malzeme İçeriği	Malzeme Oranı (%)	Kullanılan Ağırlık (gr)
A	Yün/İpek	80/20	56/14
B	Yün/ İpek	60/40	42/28
C	Yün/ İpek	70/30	49/21
D	Yün/ İpek	50/50	35/35
E	Yün	100	70
F	Yün/Pamuk	70/30	49/21
G	Yün/Pamuk	60/40	42/28
H	Yün/Pamuk	80/20	56/14
J	Yün/Pamuk	50/50	35/35

Dayanıklı ve yumuşak bir yapıya sahip olan ıhlamur ağacından yapılmış ahşap plakalar üzerine oyulan baskı yapılacak desenler 4 farklı pigment bazlı tekstil boyası ile basılmıştır. Keçe yüzeyleri masa üzerine kaymayacak şekilde tutturulmuştur. Tekstil boyaları tekstil patları ile birlikte karıştırılarak küçük bir tekneye konulmuştur. Desen kalıplarını teknedeki boyaya hafifçe daldırılarak ahşap yüzeyin boya alması sağlanır ve ahşap kalıp keçe yüzeye bastırılmıştır. Keçe yüzeyleri üzerindeki boyarmaddelerin sabitlenmesi için ütü ile fikseleme işlemi yapılmıştır.

Baskı yapılmış keçe yüzeylerinin yıkamaya karşı direncini ölçmek amacıyla, ISO 105-C06 standardına göre yıkama haslığı test makinesinde (Cyrowash / James H. Heal Co. Ltd.) yıkama haslık testleri gerçekleştirilmiştir (Westland vd,2001). Test yapılan kumaşlar 20 ± 2 °C sıcaklık ve $\%65 \pm 2$ bağıl nem içeren koşullarda en az 4 saat kondüsyonlanmıştır. Yıkamaya karşı renk haslığı ölçümlerinde, multifiber refakat bezi deterjan ve sodyum perborat kullanılmıştır.

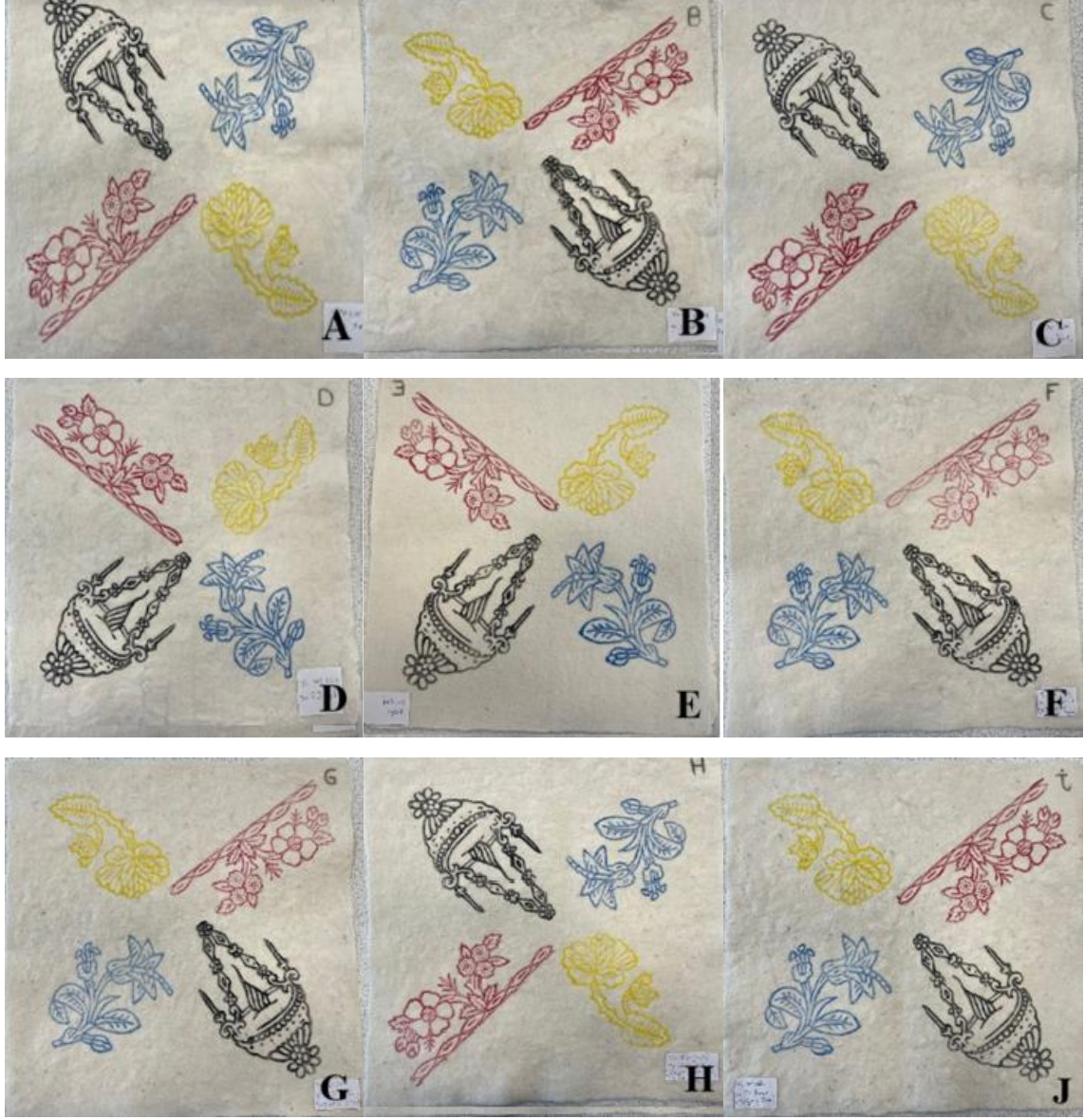
Test edilen numunelerin solma ve asetat, pamuk, naylon, poliester, akrilik ve yün lekelenme değerlendirmeleri, VeriVide CAC 60 kodlu renk tayini ışık kabininde gri skalalar kullanılarak tespit edilmiştir. 5 ölçekli gri skalada, en düşük haslık değeri 1, en yüksek haslık değeri ise 5'tir.

Tasarım Uygulamaları

Çalışma kapsamında, geleneksel kandilli yazmacılığında sıklıkla kullanılan 4 temel desen seçilmiştir. Desen kalıplarının baskı işlemi esnasında boya ile kaplandıktan sonra eşit bir baskı kuvvetiyle keçeğe uygulanması ve ahşap kalıbın keçeğe tam olarak temas etmesi baskı kalitesi açısından oldukça önemlidir. Baskı yapıldıktan sonra keçenin tamamen kuruması için yeterli süre bekletildikten sonra fikseleme işlemi yapılmıştır. Bu araştırmada siyah renkle kullanılan kandil motifi Kandilli semtini simgelemektedir. Kırmızı, sarı ve mavi renklerde kullanılan bordür ve çiçek desen kalıpları sembolik bir anlama sahip olmamakla beraber, Kandilli'nin 19. ve 20. yüzyıllarda gelişen özgün yazmacılık geleneğinin görsel bir devamıdır. Dönemin estetik anlayışını ve Kandilli'nin coğrafi, kültürel özelliklerini yansıtan bu motifler, tekrarlanabilir ve uyarlanabilir yapısıyla, bölgenin zengin görsel mirasına önemli katkılar sağlamıştır.

Araştırma Bulguları

Bu çalışmada, farklı oranlarda yün, pamuk ve ipek elyaflarını kullanarak ıslak keçe yöntemi ile kumaşlar hazırlanmıştır. Yün elyafının oranının yüksek olduğu karışımlarda herhangi bir sorun yaşanmazken, yün elyafının az olduğu ve pamuk veya ipek elyafının daha fazla kullanıldığı karışımlarda lif karışması gibi keçeleşme sorunları gözlemlenmiştir. Bunun temel nedeni, yünün keçe yapma kapasitesinin pamuk ve ipeğe göre çok daha yüksek olmasıdır. Pamuk ve ipek liflerinin keçe yapma özelliği yüne göre daha düşük olduğundan, yün oranı azaldıkça liflerin birbirine tutunma kapasitesi de azalmaktadır. Bu nedenle, yün oranının belirli bir seviyenin altına düşürülmemesi ve keçeleme sürecinin optimize edilmesi, daha iyi sonuçlar elde edilmesini sağlamıştır. Hazırlanan tüm kumaş örneklerine ana ve siyah renklerde Kandilli yazmacılığı desenleri basılmıştır. Baskı işlemi sırasında tüm elyaf karışımları üzerinde herhangi bir sorun yaşanmamıştır. Desenlerin kumaşlara başarılı bir şekilde aktarıldığı gözlemlenmiştir. Bu, farklı elyaf oranlarına sahip kumaşların baskı kalitesi ve desen tutma kapasitesi açısından yeterli olduğunu göstermektedir. Uygulanan baskı desenleri Şekil 1.'de gösterilmektedir.

Şekil 1. Geleneksel Kandilli yazmacılığına ait desenlerin keçe yüzeylere uygulanması
Figure 1. Applying traditional oil lamp-style textile patterns to felt surfaces

Geleneksel tekstil tekniklerinin çağdaş tasarım süreçlerine aktarılması, yalnızca estetik ve kültürel sürekliliğin sağlanması açısından değil, aynı zamanda bu tekniklerin günümüz üretim ve kullanım koşullarına uyum gösterebilmesi açısından da önem taşımaktadır. Kültürel miras niteliği taşıyan yazmacılık gibi el sanatlarının çağdaş tasarımda katma değer yaratabilmesi, özgünlük, yerel kimlik ve sürdürülebilirlik gibi unsurların yanı sıra teknik performans kriterlerinin karşılanmasına da bağlıdır. Bu bağlamda, renk haslığı gibi ölçülebilir performans göstergeleri, geleneksel baskı tekniklerinin endüstriyel ve ticari uygulamalara aktarılabilirliğinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Elde edilen keçe yüzeylerine uygulanan geleneksel kandilli yazmacılığı desenlerinin yıkamaya karşı performanslarını değerlendirmek amacıyla yıkamaya karşı renk haslığı testi yapılmıştır. Testler sırasında her bir keçe yüzeyine uygulanan renklerin (kırmızı, mavi, sarı, siyah)

kodları Tablo 2.'de, yıkama sonrası solma durumları Tablo 3.'te ve Tablo 4.'te verilmiştir.

Tablo 2. Numune ve Renk Kodları

Table 2. Sample and Color Codes

Numune Kodları	Kod	Açıklama
A, B, C, D, E, F, G, H, J, K, L	Kı	Kırmızı
	Ma	Mavi
	Sa	Sarı
	Si	Siyah

Tüm renkler için Gri skala lekeleme değerleri 5 olarak tespit edilmiştir. Yapılan baskılar incelendiğinde; baskı yapılan renklerin multifiber'daki asetat, pamuk, naylon, poliester, akrilik ve yün kumaşların hiçbirine bulaşmadığı ve kumaşların lekelenmediği görülmektedir.

Renklerin solma değerleri karşılaştırıldığında; tüm örneklerin değerlerinin birbirlerine yakın ve 3-4 ila 4 arasında olduğu, tüm renklerin kumaşlara fikse olduğu ve yıkamadan sonra da renklerinin kaybolmadığı belirlenmiştir.

Tablo 3. Farklı renklerle baskı yapılmış %100 yün ve yün-ipek karışımı keçe yüzeyleri için solma haslık değerleri

Table 3. Fading fastness values for 100% wool and wool-silk blended felt surfaces printed with different colors

Numune İçeriği-Renk	Solma Haslığı
Yün/İpek 80/20 Kırmızı	4
Yün/İpek 80/20 Mavi	4
Yün/İpek 80/20 Sarı	4
Yün/İpek 80/20 Siyah	4
Yün/İpek 60/40 -Kırmızı	4
Yün/İpek 60/40 Mavi	4
Yün/İpek 60/40 Sarı	4
Yün/İpek 60/40 Siyah	4
Yün/İpek 70/30 Kırmızı	3-4
Yün/İpek 70/30 Mavi	3-4
Yün/İpek 70/30 Sarı	3-4
Yün/İpek 70/30 Siyah	3-4
Yün/ İpek 50/50 Kırmızı	4
Yün/ İpek 50/50 Mavi	4
Yün/ İpek 50/50 Sarı	4
Yün/ İpek 50/50 Siyah	4
Yün 100 Kırmızı	3-4
Yün 100 Mavi	3-4
Yün 100 Sarı	3-4
Yün 100 Siyah	3-4

Geleneksel kandilli baskıcılığında pamuklu kumaşlar üzerine baskı yapılmakta ve selülozik yapıya uygun boyalar kullanılmaktadır. Yün içerikli numunelerde solma haslık değerlerinin bir derece düşük olmasının kullanılan boyarmadde yapısından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 4. Farklı renklerle baskı yapılmış % Yün-Pamuk karışımı keçe yüzeyleri için yıkamaya karşı renk haslığı-solma değerleri

Table 4. Color fastness-fading values against washing for % Wool-Cotton blended felt surfaces printed with different colors

Numune-Renk Kodu	Yıkamaya karşı renk haslığı -solma değerleri
Yün/Pamuk 70/30 Kırmızı	3
Yün/Pamuk 70/30 Mavi	3-4
Yün/Pamuk 70/30 Sarı	3-4
Yün/Pamuk 70/30 Siyah	3-4
Yün/Pamuk 60/40 Kırmızı	4
Yün/Pamuk 60/40 Mavi	4
Yün/Pamuk 60/40 Sarı	4
Yün/Pamuk 60/40 Siyah	4
Yün/Pamuk 80/20 Kırmızı	3-4
Yün/Pamuk 80/20 Mavi	3-4
Yün/Pamuk 80/20 Sarı	3-4
Yün/Pamuk 80/20 Siyah	3-4
Yün/Pamuk 50/50 Kırmızı	3-4
Yün/Pamuk 50/50 Mavi	3-4
Yün/Pamuk 50/50 Sarı	3-4
Yün/Pamuk 50/50 Siyah	3-4

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma kapsamında, farklı oranlarda yün, pamuk ve ipek elyaflarının karıştırılarak ıslak keçe yöntemi ile kumaşlar hazırlanmıştır. Hazırlanan tüm kumaş örneklerine ana ve siyah renklerde Kandilli yazmacılığı desenleri basılmış ve bu işlem sırasında herhangi bir sorun yaşanmamıştır. Tüm elyaf karışımlarında baskı işleminin teknik olarak başarılı bir şekilde gerçekleştirildiği ve desenlerin keçe yüzeylere homojen biçimde aktarıldığı gözlemlenmiştir.

Yapılan literatür taramasında, keçe kullanılarak yapılan çeşitli çalışmaların varlığı tespit edilmiştir. Ancak bu çalışmaların çoğunda farklı elyafların karıştırılarak kullanıldığı bir yöntemle karşılaşılmamıştır. Bu bağlamda, pamuk, ipek ve yün gibi farklı elyafların bir arada kullanılarak keçeleme yöntemiyle kumaş üretimi literatürde nadiren ele alınmıştır.

Bu çalışmada, farklı oranlarda yün, pamuk ve ipek elyaflarının karıştırılarak keçe kumaş elde edilmesi, bu alandaki literatürdeki eksiklikleri gidermek amacıyla önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Çalışmada, ıslak keçe yöntemi kullanılarak 9 farklı içerik oranlarında, keçe yüzeyleri oluşturulmuştur. Oluşturulan yüzeylere geleneksel kandilli yazmacılığında sıklıkla kullanılan desenler ile elle baskı yapılmıştır. Her keçe yüzeyi için sarı kırmızı, mavi ve siyah boya kullanılarak özgün desenler uygulanmıştır. Elde edilen desenlerin yıkamaya karşı renk haslığı değerleri ölçülerek, solma ve lekelenme değerleri gri skala üzerinden değerlendirilmiştir. Protein elyaf içerikli keçelerde solma değerlerinin 3-4 aralığında olması selülozik yapılı pamuklu materyaller ile protein yapılı yün materyallerin kimyasal özelliklerinin ve boyama mekanizmalarının farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, elde edilen haslık değerlerinin, keçe yüzeyler üzerine uygulanan geleneksel bir baskı tekniği için ticari ve tasarımsal uygulamalar açısından kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir.

Bu çalışma, farklı oranlarda yün, pamuk ve ipek elyafları kullanılarak ıslak keçe yöntemi ile kumaş hazırlama ve bu kumaşlar üzerinde Kandilli yazmacılığı desenleri basma hedeflerine büyük ölçüde ulaşmıştır. Yün/ipek ve yün/pamuk keçeleşme özelliğine uygun oranlarda hazırlanan karışımlarda keçe yapma işlemi başarıyla gerçekleştirilmiş ve tüm kumaşlar üzerinde desen baskısı sorunsuz bir şekilde uygulanmıştır. Genel olarak tüm baskı desenlerinin iyi seviyedeki haslık değerleri ve bu değerler arasında önemli bir farklılık olmaması olumlu olarak değerlendirilmiştir. İlaveten, tüm numunelerde lekeleme haslığının “5” değerinde olması, kullanılan boyaların gerçekleştirilecek yıkama sırasında diğer kumaşlara geçiş yapmaması açısından önemli bir sonuçtur. Elde edilen renk haslığı değerleri, Kandilli yazmacılığı desenlerinin yalnızca görsel bir referans olarak değil, kullanım performansı açısından da çağdaş tekstil ürünlerinde değerlendirilebileceğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca, Kandilli yazmacılığında kullanılan desenlerin genellikle pamuklu kumaşlar üzerine basıldığı gözlemlenmiştir. Pamuklu kumaşlar, yazmacılık için geleneksel bir temel oluşturmakta ve bu nedenle yaygın olarak tercih edilmektedir. Ancak bu çalışmada, farklı elyaf oranlarına sahip keçe kumaşlara Kandilli yazmacılığı desenlerinin basılması, bu geleneksel sanatın farklı tekstil yüzeylerine uygulanabilirliğini araştırmayı hedeflemektedir. Renk haslığı gibi ölçülebilir performans kriterlerinin sağlanması, Kandilli yazmacılığının kültürel bir değer olmanın ötesinde, çağdaş tasarım ve üretim süreçlerine entegre edilebilecek bir yöntem olarak değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, hazırlanan keçe kumaşların üzerinde gerçekleştirilen desen baskı işlemleri, yazmacılık sanatına inovatif bir yaklaşım kazandıracak ve bu alandaki uygulama çeşitliliğini artıracaktır.

Sonuç olarak; Kandilli baskısı, Türk kültürünün önemli bir parçası olarak varlığını sürdürmek için önlemler gerektiren değerli bir el sanatıdır. Kandilli yazmacılığının sadece bir sanat formu olarak değil, aynı zamanda ticari ve endüstriyel olarak uygulanabilir bir

yöntem haline gelmesi sağlanabilir. Bu mirasın gelecek nesillere aktarılması, kültürel çeşitliliğin korunması ve zenginleştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, literatürdeki eksikliklerin giderilmesi ve yenilikçi yaklaşımların ortaya konulması hem akademik hem de uygulamalı araştırmalar açısından önemli bir katkı sunacaktır. Keçe kumaşlar üzerine basılan Kandilli yazmacılığı desenleri, bu geleneksel sanatın sürdürülebilirliğini ve çeşitliliğini artırarak, modern tekstil uygulamaları ile uyumlu hale getirecektir. Bu çalışmanın bulguları, gelecekteki araştırmalar için bir temel oluşturacak ve keçe kullanımı ile yazmacılık sanatının entegrasyonu konusunda yeni araştırma alanları açacaktır.

Kaynakça

- Barışta, H.Örcün, (1998). Türk El Sanatları, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kaya, R, (1998). Türk Yazmacılık Sanatı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Martı V, (2018). İstanbul'un Son Yazma Ustaları ve Kalıpları, Sosyal Yayınları.
- Demirci, S, (2016). Elvan Yazmalar Diyarı Tokat. 2. Baskı, Tokat Belediyesi Kültür Yayınları.
- Çeliker, D. (2011). Geçmişten günümüze Türklerde keçecilik ve keçe yapımında yeni teknikler. Art-e Sanat Dergisi, 4(8), s. 1-22.
- Florent, D., Pooya, C., Andreas, S., Charalambos, S., C. (2015). Felt — A social feeling app, International Conference on Interactive Mobile Communication Technologies and Learning, IMCL 2015-Thessaloniki, Greece
- Inada, K, Takeda, M. (2006). Felt material for photographic image forming process. <https://typeset.io/papers/felt-material-for-photographic-image-forming-process-3f4mijn6s9>, Erişim Tarihi : 14.12.2024
- Martı, V. (2018). İstanbul'un Son Yazma Ustaları ve Kalıpları, Sosyal Yayınları.
- ISO 105 C06: (1993). Textile-Tests For Colour Fastness, Colour Fastness To Domestic And Commercial Laundering, (1987); Part A02: "Grey Scale For Assessing Change In Colour"; Part A03: "Grey Scale for Assessing Staining", International Organization For Standardization.
- Mendi G, Batur, G (2023). Geleneksel keçe ve batık teknikleri ile deneysel yüzey oluşumları. Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi, 30, s. 159-172.
- Sevinç., B. Oyman,N. Rengin. (2016). Keçe Üzerine Farklı Yüzey Düzenleme Teknikleriyle Giyilebilir Sanat Ürünleri, İnönü Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Dergisi, 6 (13).
- Öner, E (2001), Renk Ölçümü, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 11.
- Öz, N.Didem (2006). Türk Yazmacılık Sanatı ve Son Dönem İstanbul Yazmaları. T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Öz, N. Diden. (2022). Geleneksel Yazmacılık ve Hürriyet Yazmalar. Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 9(4), s. 1534-1551
- Özhekim, D.A. (2009). Keçenin Hikayesi ve Sanatsal Üretimler, Zeitschrift für Die Welt Der Türken, Journal of World of Turks, 1, s. 13.

- Tezel, Z. (2009). Yazmacılık Sanatında Desenleme Teknikleri (Kalıp Tekniğiyle Ağaç Baskı Uygulama Örneği). Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 25, s. 27-40.
- Usluca E, Ö., Gezicioğlu, F.Y., Erim, M. (2019). Gelenekselden Günümüz Teknolojisine Yer Yaygılarında Kullanılan Baskı/Boyama Tekniklerine Genel Bir Bakış, Rating Academy, Journal of Art, (2):1, 47-62.
- Westland, S., Graham, C., Addison, S., Sharrott, P., & Rigg, B. (2001). Effect of sleeve colour and background colour on change in colour assessments. Coloration Technology, 117(3), s. 123-126.
- Yapar, N. (2023). Son Kandilli Yazmacısı, Röportaj.
- Yıldız, S. (2016). Tokat Ağaç Baskı (Kalıp) Yazma Sanatı, Cumhuriyet Üniversitesi III. Uluslararası Güzel Sanatlar Bilimsel Araştırma Günleri GUSBAG , Sivas, Turkey
- Yurt, D. (2020). Osmanlı Kumaş Sanatında Ahşap Kalıp Baskı Tekniği, The Journal of Social Science, 4 (8), s. 605 – 616.